

Eesti Kunstiakadeemia restaureerimiskool

Elmar Rattasepp

RAPLA MAARJA MAGDALEENA KIRIK

Restaureerimise täiendkoolituse kursusetöö

Kalda 2, Rapla linn
Raplamaa

TALLINN, APRILL 2007

SISUKORD

1. AJALOOLINE ÜLEVAADE.....	3
2. HINNANG OBJEKTI MUINSUSKAITSELISELE JA KULTUURILOOLISELE VÄÄRTUSELE.....	6
2.1 Väärtuslikud detailid välisarhitektuuris	6
2.2 . Väärtuslikud detailid sisearhitektuuris	11
3. OLEMASOLEVA OLUKORRA KIRJELDUS.....	20
4. PLANEERITUD TÖÖD.....	22
4.1 Asendiplaaniline lahendus.....	22
4.2 Arhitektuurne lahendus	24
4.2.1 Kirikusaal koos rõdude ja eeskojaga.....	24
4.2.2 Tornid ja trepikojad.....	26
4.2.3 Altari tagused ruumid	27
4.3 Välisviimistlus.....	27
4.4 Sisekujundus.....	29
4.5 Küte, ventilatsioon, vesivarustus ja kanalisatsioon.....	30
5. KASUTATUD KIRJANDUS.....	32
6. LISAD	33

1. AJALOOLINE ÜLEVAADE

Rapla vana kiriku ehitajateks on peetud Padise kloostri tsistertsilasi 13.sajandi II poolel. Rapla kirik oli pikk ühelööviline hoone, mille idaosas paiknes natuke kitsam kooriosa. Koor oli võlvitud mõneti omapärasel moel: altari kohal kõrgus baldahiini meenutav kaar, ülejäänud ruumiosa kattis ristvõlv. Koori idaseinas asus kolmikaken.

Kuna Rapla kirik põles Põhjasõjas müürideni maha, toimus 1738.aastal põhjalik renoveerimine. Tõenäoliselt ehitati siis ka esimene käärkamber. Rapla vanal kirikul oli puust kellatorn. Pärast selle lagunemist ehitati 1795.aastal uus kivist torn, mis oli ühtlasi kirikuaia väravaks.

19.sajandi lõpul jäi kirik Rapla kogudusele väikseks, muutus varisemiohtlikuks ja lammutati. Uue kiriku ehituse algatajaks oli õpetaja Carl Eduard Malm. Moodustati ehituskomitee, kuhu kuulusid kiriku eestseisjad, kohalike valdade esindajad, arhitekt Friedrich Axel von Howen ja ehitusmeister Karl-Rudolf Valdes. Kirikule pandi nurgakivi 1899.aastal. projekti autoriks oli Rudolf-Morits von Engelhardt. Arhitekt Howen muutis aga projekti ja nii erineb tegelikult valminud kirik esialgsest kavandist.

1901.aastal valminud Rapla kirik on üks stiilipuhtamaid uusromaani stiili järgivaid ehitisi Eestis. Rapla kiriku omapära teiste maakirikutega võrreldes seisneb eelkõige tema suurtes mõõtmetes ja kahe torniga fassaadis.

Laudadest võlvid olid Rapla uue kiriku ehitamise ajal väga moodsad. Kiriku koor järgib gooti kunsti traditsioone. Polügonaalselt apsiidi ümbritseb gooti katedraalide kabelitepärja meenutav madal hoone osa, milles paiknevad abiruumid. Interjööris domineerivad peenikesed poolsambad, millele toetuvad võlviroided suubuvad lae keskel asetsevasse päiskivisse. Ruumi jaotus kaheks korruseks on tüüpiline 19. sajandi kirikuarhitektuurile. Üksteise kohal paiknevad akenderead torkavad silma juba kiriku eksterjööris. Luteri usu kirikutele tehtud ettekirjutus oli, et kantslit lugev õpetaja peab olema nähtav ruumi igast punktist. Selleks ehitati seinte äärde väärud, kuhu paigutati

astmetena tõusvad pingiread. Vitraažakende vapid kuuluvad neile ümbruskonna mõisnikele, kes olid seotud uue kiriku ehitusega.

Rapla kiriku esimese oreli ehitas 1841.aastal kohalik köster Ludwig Johann Karell. Pilli tööiga aga ei kujunenud kuigi pikaks ning 1878.aastal telliti Saksamaalt uus orel, mis viidi üle ka praegusesse kirikusse. 1939.aastal valminud heakõlaline vendade Kriisade orel on juba kolmas Rapla kirikus. Kiriku kantsel valmis Christian Ackermanni töökojas 1700.aastal. Altariseina valmistas Rapla kirikule Lüübeki päritoluga Tallinna meister Quirinus Rabe 1737. Altarimaali autoriks on Carl Siegismund Walther, 1862.

Stiilipuhta arhitektuurilise lahenduse ja eeskujuliku teostusega umbes 900 istekohaga Rapla kirik mahutab ligi 3000 inimest. Suure ja avara hoone teevad hubaseks altar ja kantsel, elusuurune puidust krutsifiks 15. sajandist ja altariruumi vitraažid. Suurepärasest interjööri täiendavad Gildemanni meistrite poolt valmistatud ristimiskivi ja Haanja orelimeistrite vendade Kriisade ehitatud kontsertorel.

Rapla koguduse tugevuseks sajandi jooksul on olnud siin pikemat aega töötanud ja sügavad jäljed jätnud vaimulikud. Kõige kauem on praeguse kiriku ajal töötanud kirjanik Juhan Liivi lellepoeg praost Joosep Liiv (Raplas 1907-1941), kes oli ka ise hea luuleandega ning töötas enne sõda pikka aega piiblitõlke komisjoni esimehena. Vana Testamendi professor Evald Saagi (1944-1962) elutööks sai samal ajal Kirikuvalitsuse juures Usuteaduse Instituudi loomine ja teoloogilise õpetuse järjepidevuse säilitamine. Esimesed sõjajärgsed aastakümned olid kiriku jaoks kõige raskemad. Raplas, kus kiriku kõrval tegutses ka veel elujõuline vennastekogudus, oli riigipoolne surve eriti tugev. 1962 saadeti kohalike võimukandjate nõudel Evald Saag Raplast ära, aasta hiljem suleti vägivaldselt ka vennastekoguduse palvemaja. Järgmine vaimulik praost Esra Rahula (1962-1991) oli kohaliku päritoluga mees, kes suutis oma tarkuse ja tasakaalukusega olukorda stabiliseerida. Alles järsult kasvanud töökoormus kaheksakümnendate aastate lõpus, mil koguduses toimus üle neljasaja ristimise aastas, sundis teda pärast 29aastast viljakat tööd pensionile jääma.

Kõik nimetatud kirikuõpetajad olid rahva hulgas väga hinnatud, nende aastatepikkune töö ja tihe side ümbruskonna inimestega andis kirikule võimaluse olla vaimse elu keskuseks. Praegu teenib Rapla kogudust õpetaja Mihkel Kukk. Rahvas on taas

leidnud tee kirikusse. Kiriku juures tegutsevad pühapäeva- ja leerikool, toimuvad kooriproovid, pastoraadis korraldatakse nii ilmalikke kui kirikuga seotud tähtpäevi.

Üle kümne aasta toimuvad Rapla kirikus kõrgtasemel rahvusvahelised kirikumuusika kontserdid mis on leidnud suurt tähelepanu ja aktiivset külastamist kohalike ja kaugemalt tulijate hulgas. Festival, mis Nõukogude okupatsiooni ajal olnuks keelatud, sai alustada taasvabas Eestis soome kirikumuusikute abiga 1993. aastal. Festival on seadnud sihiks hea muusika viimise ka kõige väiksematesse Eesti maakirikutesse, keskpunktis väärtteosed eeskätt vaimulikust, aga ka ilmalikust repertuaarist. Igal aastal alustatakse suure oratoriaalteosega ja iga-aastaseks esinejaks on ka ansambel Tallinna Barokksolistid. 1997 laienes kontserditsükkel Rapla Maarja-Magdaleena kirikust välja ja toimub praegu ka mitmes naabermaakonnas. Nimekate Eesti muusikute kõrval on festival siiani võõrustanud ka väliskunstnikke Suurbritanniast Venemaani, aga ka Skandinaaviast, Leedust, Ungarist, Tšehhist, Jaapanist jm.

Kirikuaias on kaitse all nn. Priiuse tamm, mis olevat istutatud Rapla talupoegade poolt pärisorjuse kaotamise mälestuseks 1816. a. jüripäeval. Viimases tuleb aga kahelda, sest pärisorjuse kaotamisele Eestimaa kubermangus kirjutas tsaar alla 23. V 1816. Arvatavasti istutati puu aasta hiljem - 1817.

Veel on kirikuaias säilinud 6 paekiviristi 17. sajandist, millest ühel on kirjad leotavad: ANO 1656 MEEPERE MATZ.

Kirikuaia edelanurka püstitati 1923. a. mälestusmärk Esimeses maailmasõjas ja Vabadussõjas langenud Rapla kihelkonna meestele. Kuuemeetrise Saaremaa dolomiidist samba kavandas skulptor Jaan Koort. Kiriku paese halli seinaga häsri harmoneeruv Saaremaa Kaarma dolomiidist mälestusmärgi valmistasid viis Saaremaa kiviraiduri kuu ajaga. Materjal toodi laevaga Tallinna ja sealt rongiga Raplasse, hobustega kiriku juurde. Samba neljas küljes asetsesid Jaan Koorti poolt valmistatud maskid. 1940. a. lõpupäevil monument lõhuti. Suvel 1988 leidsid kohalikud muinsuskaitseaktivistid osa samba detaile ning kolm maski Alu alevikust ühe keldri seinast. Nende järgi toimus samba ennistamine, seda juhtis skulptor Tõnu Maarand. Allesjäänud originaalseid maske võib näha kiriku põhjakülje niššis. Sammas taasavati võidupühal, 23. juunil 1989. a.

2. HINNANG OBJEKTI MUINSUSKAITSELISELE JA KULTUURILOOLISELE VÄÄRTUSELE

Paekivist, kahe torniga Rapla kirikut (valminud 1901) ei peeta eriti kunstiväärtuslikuks, küll on aga seda tema sisustus. Altar (1737) ja kantsel (1700) pärinevad oma aja kuulsamatelt Tallinna puunikerdajatelt Q. Rabelt ja C. Ackermannilt, kroonlühter (17. sajand) ja hõbekapp ja -taldrik (18. saj.) on samuti kunstimälestisena kaitse all. Kirikuaias on säilinud 6 paekivist rõngasristi (17. sajand) ja kivist ristimisvaagna osa (14. sajand).

2.1 Väärtuslikud detailid välisarhitektuuris

1. Hoone algne välisilme

2. Kiriku seinte ja tornide kvaliteetne paekiviladu.

3. Kiriku saali ja tornide paekivist ehiskarniisid.

4. Akna- ja ukseavade tahatud paekivist põsed ja sillused.

5. Puitused koos käepidemete ja sepiestega kül- ja tagafassaadidel.

Tornidel, viilul ning ehisportaalil asuvad ristid.

7. Vihmaveetorude otsad ja betoonist vihmaveerennid.

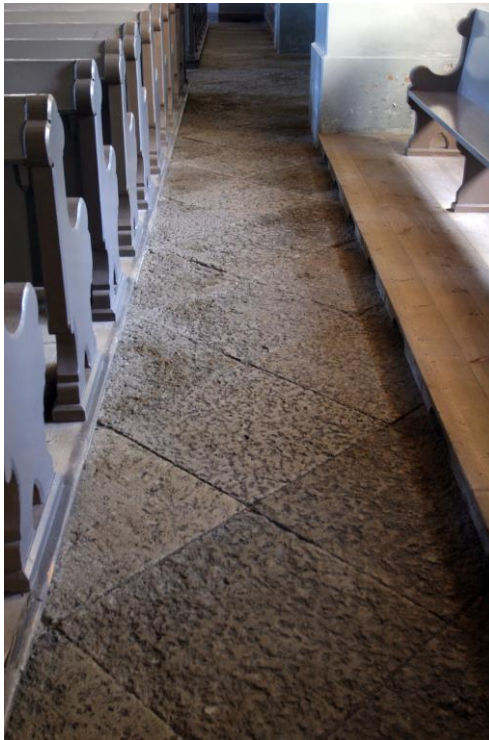

8. Paekivist kirikuaia väravapostid koos sepsivärvatega.

9. Kiriku aias säilinud rõngasristid. 10. Taastatud vabadussõja mälestussammas.

2.2 . *Väärtuslikud detailid sisearhitektuuris*

1. Paest põrandaplaadid.

2. Kooritaguste ruumide laudpõrandad

3. Kiriku saali kivist võlvikaarte konsolid.

4. Paekivist trepp

5. Paekivist keertrepp

6. Tornidust vahelaed, oreli taguse ruumi lagi

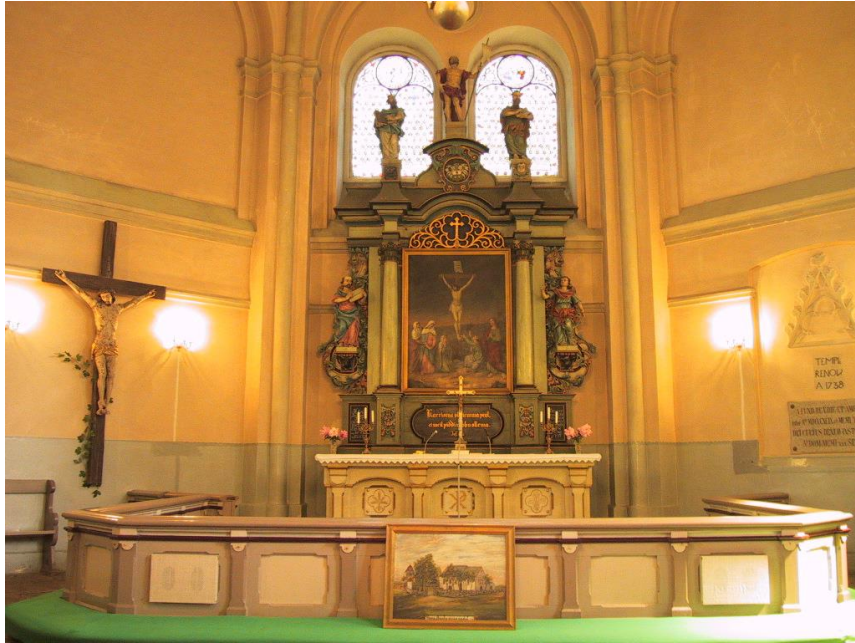
7. Tornide ukсед

8. Vitraažaknad 6 tk.

9. Pingistik

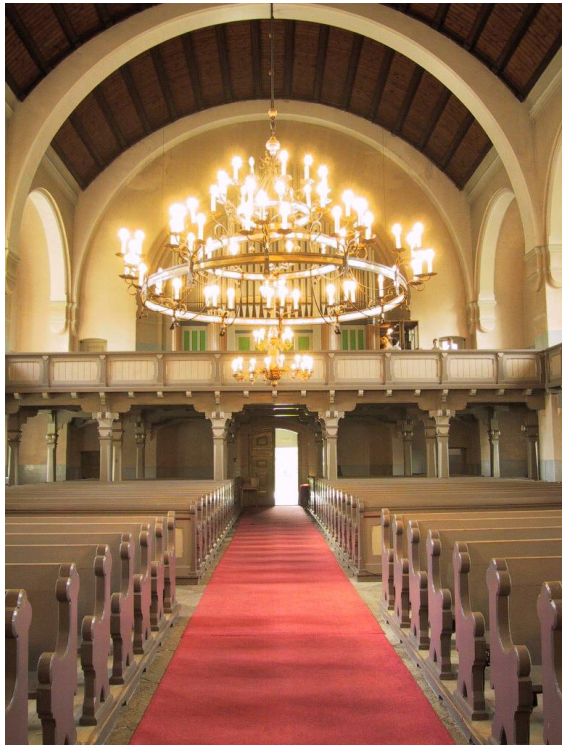
10. Altar

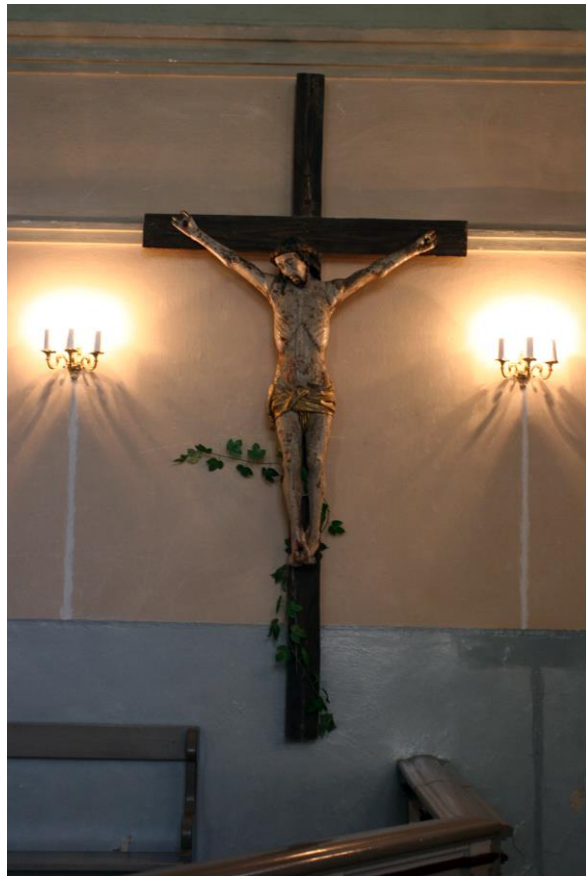
11. Kantsel

12. Orel ja puitsammastele toetuv rõdu

13. Kroonlühtrid 4 tk.

14. Krutsifiks

15. Tabernaakel

16. Paekivist maskid (Vabadussõja ausamba originaaldetailid)

3. OLEMASOLEVA OLUKORRA KIRJELDUS

1926.a. remonditi ja värviti kirik seest.

1935.a. viidi kirikusse elektrivalgus.

1944.a sai kirik lahingus kannatada, kuid õnneks säilis hoone ja siseinterjäär. Katusekatteks sai peale sõda eterniit ja osaliselt tsingitud plekk.

1997. aastal vahetati pikihoone eterniitkatvus, mis kohati läbi sadas.

2000. aastal parandati Heino Uuetalu projekti järgi tornikiivrite kahjustatud puitkonstruktsioonid, tornikiivrid said uue plekk-katte ja torni tippudes olevad ristid restaureeriti. Katuse ja tornide puidust kandekonstruktsioonid on lihtsa ja staatilise skeemiga ja heas seisundis (1)

Kirikuhuone on ehitatud Raikküla lademe paekivist. Kogu Raplamaa jääb peaaegu tervikuna nimetatud lademe avamusalale. Geoloog Helle Perensi arvates on kiriku seinad laotud Kabala murru valkjast lubjakivist. Portaali ülaosa, avadeäärised ning ehiskarniisid on laotud kollakashallist peenelt töödeldud Kabala dolomiidist.

Välisseinad on väga heas tehnilises seisundis, vähesel määral esineb tühje vuuke kontraforside külgedel. Paekivist välistrepid on lagunened ja vajavad algset eeskuju järgides taastamist. Peatrepp on valatud osaliselt betoonist ja vajab täielikku asendamist uue paekivist astmete ja materjaliga.

Välisüksed on vanad peale esifassaadis oleva peaukse. Põhja- ja lõunakülje kahepoolsed puidust ukсед vajavad restaureerimist millele peavad eelnema värvisondaažid. Idakülje ühepoolne otsauks vajab samuti restaureerimist. Uste puidust käepidemed ja lukud on enamuses vanad. Käepidemed on omapärase treitud kujuga. Kiriku sisemised puitüksed on uued, aga valmistatud sobiliku profiiliga. Koos sisekujunduse projektiga vajaksid värvilahendust ka siseüksed.

Aknad on heas seisundis, aknaalused, karniiside- ja kontraforside pealsed on samaaegselt uue katuse panekuga kaetud plekiga. Varem on olnud aknaalused kaetud tahatud paeplaatidega.

Vihmaveesüsteem on uus ja suudab vastu võtta vee katuselt. Vihmaveetorud- ja rennid on sobiliku kujundusega ega vaja uuendamist. Vee juhivad hoonest eemale maapinnale

rajatud betoonivalust vihmaveerennid. Suuruselt ja kujunduselt on nad sobivad, kuid erineva pikkusega ja osaliselt katkised, vajavad uuendamist.

Kiriku ümber puudub maakividest kallaksillus, vältimaks sadevete valgumist vundamentide alla. Sokkel hoone ümber on kaetud hilisema krohviga mis ei lase seinal „hingata“.

Siseseinad on rahuldavas seisundis. Alumine seiniosa on kaetud õlivärviga mis koorub, see on mõningal määral kahjustanud ka alumist krohvipinda. Esiku seinal on paljandunud vanad värvikihid.

Põrandat katvad suured paeplaadid (70 x 70 cm) on hästi säilinud, väga dekoratiivsed ja heas seisundis. Puidust silindervõlvlagi kiriku saalis on kaetud profiillaudisega. Sisekrohv hoones on määrdunud, paaris kohas on näha läbisadamise jälgi. Uue interjöörü kujunduseks on vaja teha värvisondaažid ja järgmise etapina tellida sisekujunduse projekt ning see kinnitada muinsuskaitseametis.

Paekivist sisetrepid esimeselt korrusel teisele ja torni viiv keerdtrepp on väga heas seisundis, torni kolmandale korrusele viivad trepid on ajutised. Seoses kavandatava vaatekorrusega on vaja uute, normikohaste treppide projekteerimine kiriku tornide ülaosasse. Kirikusse pääs vajab invapandust.

Kirikupoolne soov on rõdu all olevad kolm pingirida eemaldada, et rahvarohkete ürituste puhul võimaldada inimeste parem pääs kiriku esiossa. Samuti võimaldaks see kiriku rõdu alust osa kasutada näituste pinnana. Teisaldatavad pingid võiks paigaldada III korruse tornidevahelisse praegu kasutuseta olevasse ruumi.

Kirikut piirav vana paekivist müür on varem olnud kaetud paekivist plaatidega, üksikud neist on veel säilinud peavärava kõrval ja pastoraadipoolsel müüril. Praegu on müür kaetud tsementmördist monoliitse katteplaadiga, millele on antud vajalik kalle vee juhtimiseks. Müür on osaliselt halvas seisundis, kohati on kivid müürist välja vajunud ja vuugid murenenud. Paljudes kohtades on purunenud ka betoonist katteplaat. Kaks kõige laiemat ja uhkemat pseudogooti stiilis paepostiga sepisväravat on kirikuaia lääne- ja idaküljel. Need kahepoolsed väravad on heas tehnilises seisundis ja vajavad minimaalset restaureerimist. (Sepisosa puhastamist ja värvimist ja üks paekivist väravapost loodimist). Idaküljel olev hilisem tellispostidega värav vajab asendamist analoogiliste paekivist pseudogooti stiilis postidega. Säilinud ühepoolne metallvärav vajab restaureerimist.

Linna poolt tulles piirab osaliselt vaadet kirikule kõrge vabakujuline park. Kiriku aias kasvavad puud ei ohusta hoonet ega müüri. Juurde on istutatud uusi puud ja põõsaid.

Edaspidine haljastuse kujundamine vajab kogu kirikuaeda hõlmavat projekti mis sisaldaks ka väikevorme (istepingid, infostend, prügikastid).

Peaukse juurde viiv tee ja pastoraadist tulev jalgtee on kaetud betoonplaatidega. Ülejäänud teed on erineva laiuse ja kruusakattega. Teede kate vajab ühtset kujundust ja funktsionaalselt sobilikke laiusi. Kirikuaed on täna heakorrastatud ja mõjub hoolitsetult.

4. PLANEERITUD TÖÖD

4.1 Asendiplaaniline lahendus

Kirikuaias aastate jooksul väljakujunenud ja osalt kujundatud teedevõrk on loogiline ja funktsionaalne. Peaukseni, mälestussambani ja tagaukseni viivad teed on ettenähtud katta ruudukujuliste betoonplaatidega paksusega 5 cm ja mõõtudega 40x40cm. Betoonplaadid peavad olema pinnatud graniitsõelmetega ja paigaldatud tihendatud 10 cm paksusele liivaalusele, mis on rajatud 20 cm paksusele tihendatud jämekruusa kihile.

Kiriku läänväravast peaukse esise trepini viiva betoonplaatidest 40x40 cm kõnnitee laiuseks on kavandatud 4,0m ja teede laiusteks, mis viivad mälestussambani ja põhjaküljeni, on ettenähtud 2,0 m. kokku on kiriku peasissepääsu ette kavandatud paeplaatidest katte pind ca 120m²

Pastoraadipoolsest idaväravast kuni tagafassaadi trepini viiva betoonplaatidest tee laiuseks on kavandatud 40 cm ehk üks plaadirida. Plaadid paigaldada ca 10 cm vahedega analoogilise liiva ja kruusaalusele nagu kiriku eeski.

Kiriku külgusteni viivad teed põhja- ja lõunaküljel, kirikaias kulgevad teed ja vabadussõja monumendi ümbrus on ette nähtud katta graniitsõelmetega (Fr. 5-12mm) ning piirata madala terasplekist 3x100mm servaga, mis jääks samasse tasapinda graniitsõelmetega.

Kahe olemasoleva põhja ja lõunaväravast algava graniitsõelmetest kattega tee laius oleks väravate pool 2m ja kiriku treppide pool 1,2 m. seega oleksid teed koonilised.

Teised diagonaalselt ja põhjafassaadiga paralleelselt kulgevad teed on laiusega 0,9-1,2m. graniitsõelmetega pinnatud teed rajatakse 20 cm paksusele tihendatud kruusa alusele. Graniitsõelmetega kaetud teede kogupindala on 150 m².

Lõunapoolse kirikuaia (foto) paemüüri ette olemasoleva murupinna asemele on projekteeritud asfaltkattega parkimisplats ca 16 sõiduautole. Juurdeehitatava asfaldi kogupind on ca 160 m². rajatava asfaltkatte ja olemasoleva paekivist kirikuaia vahele on projekteeritud 50 cm laiune mururiba. Mururiba eraldada asfaltkattest betoonist teeäärekiviga 20x8x100 cm.

Kõikide sissepääsude ees olevad paekivist trepid on lagunened ja need vajavad täielikku väljavahetamist. Säilitamisele kuuluvad vaid idapoolse otsa trepipõskede paekivid ja katteplaadid (foto).

Peatrepp lääneküljel on kavas taastada algse projekti alusel paekivist astmetega. Trepp eendub portaalist 140 cm võrra ja astmed avanevad kolmele küljele.

Puuetega inimeste pääsuks kirikusse on sellele trepile kavandatud teisaldatav metallpandus ja vanurite jaoks kaks kuumtsingitud lattrauast 10x70 mm trepikäsi puud (joonis 3).

Külgtrepid kiriku põhja- ja lõunaküljel on projekteeritud uued jälgides vanade treppide gabariite ja astmete kuju, suurust ja profiile. Astmete ja trepi pindade valmistamiseks kasutada Orgita lademe ilmastiku- ja kulumiskindlat paekihti. Astmete pealispindade ja mademete viimistluseks on ette nähtud keskmine hõõvelendus.

Kogu kiriku sokli ümbrus katta munakividest 70 cm laiuse kallaksillutisega. Kallaksillutise kalle $i=0,1$ ja sillutise konstruktsioon koosneb pealmises kihi 10-15 cm läbimõõduga tihedalt üksteise kõrvale sobitatud maakividest. Kivid on paigaldatud tsementeeritud ja tihendatud liivakihile paksusega 10 cm, mis omakorda toetub tihendatud killustikule Fr. 20-40 mm paksusega 20 cm. Rajatava munakividest kallaksillutise pindala on ca 95 m². Eelnevalt tööde planeerimise käigus oli alternatiivseks lahenduseks pakutud ka pinna katmine paeplaatidega, millest loobuti kartusest kvaliteetse (vastupidavus ilmastikutingimustele) paekivi tarnimisel.

Vihmaveetorude otste alused varustada olemasolevate säilinud betoonist rennikivide eeskujul valmistatud uutega. Säilitada võimalusel ka terveid vanu. Iga betoonist vihmaveerenni pikkusega 150 cm otsa alla rajada 50 cm läbimõõduga ca 60 cm sügavune killustikust vihmavee immutuskaev. Kokku on kirikul 12 maapinnani ulatuvat vihmaveetoru läbimõõduga 150 mm

4.2 Arhitektuurne lahendus

4.2.1 Kirikusaal koos rõdude ja eeskojaga

Rapla kiriku saali ja eeskoja restaureerimisel ei ole arhitektuurseid ega konstruktiivseid muudatusi kavandatud. Suurtest (70x70 cm) diagonaalselt paiknevatest jämedalt tahatud paeplaatidest põrandad säilivad.

Kõik eeskoja puidust ukсед säilivad olemasolevatena. Väljavahetamisele kuulub vaid kiriku peauks, mis on hilisem ning kujunduselt ja kõrguselt sobimatu. Säilitada tuleb peaukse käepide, karplukk ja hinged, mis on päritolult vanemad kui uks ise.

Uue peaukse kujunduse aluseks on võetud algses kiriku projektiskavandatud dekoratiivse pistega kahe uksepoolega sileuks. Sellele sarnane on Hageri kirikus säilinud peauks. Peaukse detailjoonis antakse tööjooniste mahus (vt. joonis 2).

Samuti on kavas ehitada peaukse siseküljele puidust tuulutusvõre, mille olemasolu on kirikus hädavajaliku mikrokliima loomiseks eelkõige kevadel ja sügisel.

Eeskoja laes ja seintel säilitatakse olemasolevad vanad seinalühtrid (4 tk.) ja laelühtrid (3 tk)

Kirikusaalis on praegu kaks rida ca 5 m pikkusi stiilseid seljatugedega pinke. Pingid on grupeeritud nelja ossa ning tõstetud paekiviplaadidega kaetud põrandapinnast ca 12 cm kõrgusele. Puitpõrandate alla on rajatud õhkküte. Seoses õhkküte kanalite rekonstrueerimisega tuleb puitpõrandaid tõsta 3 cm. Selleks paigaldatakse puitpõranda servade alla 3 cm kõrgused profileeritud liistud. Üle ühe pingirea paigaldatakse istmete alla õhkküte lapikud torud ja igale torule 4 õhuresti puitpõranda tasapinnas. Praegu läbisaetud kirikupinkide jalad tuleb taastada analoogiliselt vanadele.

Esimese korruse kirikusaali osas on planeeritud likvideerida mõlemal pool vahekäiku kolm pingirida, millega kaotatakse ca 50-60 istekohta. Vabanevat pinkide alust pinda saab kasutada püsiekspositsioonikohana, teoloogilise kirjanduse ning sakraalmuusika kandjate müügikohana. Samuti parandab istekohtade vähendamine oluliselt kirikusse pääsemise ja evakuatsiooni tingimusi. Likvideeritavate pinkide alune põrandapind (ca 25 m²) tule katta analoogilise suuruse ja töötlusega paeplaatidega 7x70x71 cm.

Kirikusaali põhja- ja lõunapoolsetele kahepoolsetele tahvelustele paigaldatakse sisemiste ja välimiste uste vahele puidust tuulutusvõred.

Ukseava katlaruumi ja kiriku altariruumi vahel tuleb kinni ehitada. Kasutada kergplokki laiusega 200 mm ja krohvida mõlemalt poolt. Altari juurde viivale paeastmetega trepile on vanurite tarbeks projekteeritud kuumtsingitud kantrauast 10x70 mm käsipuu kantsli vastaspoolsel küljel. Käsipuu on kavandatud teisaldatavana.

Kõik kirikusaali seinalühtrid ja laelühtrid tuleb säilitada ja restaureerida. Tehniliselt tuleb uuendada kogu juhtmestik, lülitid, pirnide soklid ja pirnid.

4.2.2 Tornid ja trepikojad

Eeskojast on pääsüd kellatornide trepikodadesse laiade puidust ühepoolsete tahveluste kaudu. Mõlemas trepikojas paiknevad sümmeetriliselt kvaliteetsest paekivist ehitatud lahtised neljamarsilised trepid koos vanaaegsete trepikäsipuudega. Need säilitatakse ja restaureeritakse. Põhjapoolse panipaiga asemele on kavandatud wc ja lõunapoolsesse torni trepi alusesse ruumi koristaja ruum. Wc-le on kavandatud uus uks ka keraamilistest plaatidest põrandakate ning seintele kate kõrguseni +1.30. Wc kanaliseeritakse linna ühtsesse kanalisatsioonivõrku kirikuesisel Tallinna maantee lõigul.

Trepikodade kaudu pääseb saalis oreilirõdu tasapinnale +4.04 mõlemast trepikojast pääseb ka kaheastmelise trepi kaudu orelitagusesse abiruumi. Orelitagune abiruum säilib oma algses funktsioonis, võimaldamaks orelikapi abil oreli isoleerimise välisseinte temperatuuri- ja niiskusekõikumistest. Mõlemast trepikojast viivad olemasolevad müürisisesed keerdtrepid torni kolmandale korrusele, kus asub puidust profiiltaladel vahelagi +9.64.

Mõlemasse torni on projekteeritud välisseina äärt pidi kulgevad metalltrepid laiusega 120 cm ja astma tõusuga 23 cm ja kiriku torne ühendav katusealune ruum suurusega 44,5 m². Kõrgusel +12.6 asuv ruum on kavas võtta kasutusele kohana, kus on võimalik korraldada näitusi, koguneda esinejatel enne või pärast kontserti. Selleks on projekteeritud torni uutele metalltreppidele vahepodestid, kus kõrguselt +11.94 pääseb olemasolevatest ukseavadest kolmeastmeliste treppide abil kasutusele võetavasse vaheruumi. Vaheruum tuleb eraldada kiriku katusealusest pööningust tuldtõkestava seinaga. Sellesse seinaga on kavandatud ka EI30 luuk suurusega 70x160 cm. Olemasolev puittrepp tuleb rekonstrueerida ja kasutada uues asukohas.

Tornide neljandale korrusele, kus praegu lõunapoolses tornis paiknevad ka kaks kultuuriväärtuslikku vana kella, on kavas rajada olemasoleva puitlae tasapinnale vaatekorrus. See nõuab vana puitpõranda rekonstrueerimist ja talalae tugevdamist. Lahendus võimaldaks säilitada vana puitkonstruktsiooni ja tagada kavandatava vaatekorruse põranda vajalik tugevus. Samuti arvestaks restaureeritav vahelagi uue metalltrepi mõõtmete ja kujuga. Lõunapoolses tornis asuv kellade riputusraam tuleb

valmistada uus, arvestades trepi uue kuju ja mõõtmetega. Tornide neljandalt korruselt on kavandatud kiivri alustesse ruumide seintele kohtkindlad metallredelid ja lakke luugid EI30 suurusega 70x90 cm. Redelitele on ette nähtud põrandast 3 m kõrguselt turvapiire. Mõlemad tornid moodustavad omaette tuletõkketsoonid.

4.2.3 Altari tagused ruumid

Altari taga paiknevad ruumid säilitavad põhilised oma praegused otstarbed. Käärkambri ja kantselei ruumide vahele on kavandatud uus metallkarkassil kipsplaadist kergsein, samuti katlaruumi ja kütteruumi vahele. Seinad rajatakse olemasolevale paekivivundamendile. Uued ukсед peavad oma kujunduses jälgima olemasolevaid restaureeritavaid uksi.RU-6.

Käärkambris ja kantseleis olevad vanad laudadest põrandad tuleb säilitada ja korrastada. Kütteruumis olev vana puitpõrand tuleb säilitada ja restaureerida. Laudpõrandad puhastada vanast värvist mehhaaniliselt ja lihvida. Teostada puitparandused ja vajalikud põrandalaudade vahelised tihendused. Viimistlusena kasutada naturaalselt linaõli põrandavärvi.

Katlaruumis olev betoonpõrand säilitada ja korrastada. Praod täita ja katta isevalguva seguga. Betoonpõrand viimistleda tolmutõkke lahusega.

Esikusse on kavandatud seinale pinnapealne elektrikilp. Olemasolev betoonpõrand säilitada ja tasandada isevalguva seguga ning katta naturaalse linoleumiga.

4.3 Välisviimistlus

Rapla Maarja Magdaleena kirik on ehitatud kõrge kvaliteediga erineva kihipaksusega Orgita lademe välispinnas peentöötusega tahatud paekivist. Kõik avade piirded, ehiskarniisid on laotud pisut kollakamatoonilisest sama lademe paekivist.

Paekividevahelised vuugid on säilinud valdavalt hea kvaliteediga. Täiendavaid vuugiparandusi tuleb teostada põhiliselt eenduvate kontraforside juures. Lahtise

vuugitäite eemaldamiseks võib kasutada suruõhu-liivapritsi survega mitte üle 2 atm või tihedat kõva kapronharja. Puhastatud vuugid töödelda suruõhuga ning enne uuestivuukimist niisutada. Vuukide täitmiseks kasutada lubimörti 1:3 silevuugiga. Kivi välispindadele valgunud mört tuleks koheselt eemaldada. Maakividest sokli osas võib lubimördi koostises kasutada ka kuni 10% valget tsementi. Kiriku sokli katmine määrdekrohviga mõned aastad tagasi on sobimatu ja see tuleb ettevaatlikult eemaldada; murenenud vuugid uuesti täita lubimördiga analoogiliselt soklist ülevalpool asuvatele seinapindadele (fotod).

Esifassaadis peaukse kõrval väljaulatuvate detailide plekkkatetelt langev vihmavesi kahjustab paekivi müüritist. (foto)

Planeeritavate tööde hulka ei kuulu nimetatud probleemi lahendamine, mistõttu näen selles jätkuvat ohtu fassaadile.

Akendealused pinnad ja karniisid on kaetud sileda valtsplekiga, mis tagab hea sademete isolatsiooni. Eelnev töö on tehtud kvaliteetselt ja selle asendamine algsete paekivist aknalaudade ja karniisikividega pole vajalik. Katus, vihmaveerennid ja – torud, katteplekid tuleb värvida ilmastikukindla õlivärviga, aknad ja ukсед värvida ilmastikukindla linaõlivärviga. Värvitoonid on värvikataloogi alusel igale konkreetsele detailile ja elemendile.

Vihmaveetorude otste alla paigaldada valikuliselt uued betoonist rennikivid ning rennide otstesse killustikuga täidetud pinnasesse paigaldatud veeimbumise kohad.

Peatrepp läänefassaadil ja külgtreppid põhja- ja lõunaküljel ehitatakse uued. Külgtreppide puhul on arvestatud olemasolevat säilinud kuju, paeastmete profiile ja suurusi. Peatrepp on kavandatud lähtudes algsest projektist ja arvestades vajadusega sinna paigaldada ka teisaldatavat metallist invapandust. Samuti on peatreppile projekteeritud vanurite tarbeks metallist käsipuu, mis on paigutatud trepi vasakusse serva sümmeetriliselt metallpanduse parempoolse servaga.

Tagafassaadi (idakülge) trepp restaureeritakse. Asendatakse vaid lagununud paekiviastmed. Trepi põsed säilivad ja need restaureeritakse. Olemasolev käsipuu asendatakse kujunduslikult sobivamaga.

Ümber kiriku rajatakse munakivikattega kallaksillutis ja paigaldatakse vihmaveetorude otste alla lahendatud betoonist rennikivid.

4.4 Sisekujundus

Rapla Maarja Magdaleena kiriku sisekujunduse aluseks on ehitusajast säilinud terviklik interjäär ja olulised ruumidetailid. (aknad, ukсед, pingid, puitpostidel rõdud, puidust silindervõlvi kujuline lagi, mida toestavad tumedaks peitsitud puidust pikitalad). Olulisteks ruumikujunduse elementideks on säilinud ka neli eri aegadest pärinevat laelühtrit ja arvukad stiilsed seinalühtrid.. kõik nimetatud ruumielemendid ja detailid säilitatakse restaureeritakse. kiriku saalis, tornides, altaritagustes ruumides teostati värviuuringud seintel ja nende põhjal koostati värviuuringute aruanne.

Täiendavalt teostati värvisondaažid ka rõdudel, puitpostidel, altari piirdel, ustel, pinkidel ja akendel. Teostatud värviuuringud olid aluseks ka siseviimistluse tabelite koostamise. Uus mööbel on terviklikult kavandatud käärkambrisse ja kantseleiruumi ning kütteruumi.

Uute tornitreppide kujunduses on lähtunud kaasaegsest materjalist ja lihtsast funktsionaalsest kujundusprintsibist. Trepid tornidesse on kavandatud metallist monteeritavatena. Tornitreppide metallosade viimistluseks on kuumtsinkimine. Podestid on ettenähtud kuumtsingitud metallrestidest, astmad on kaetud tumepruunika peitsitud liimpuidust plaatidega. Sama lihtsat aga kaasaegset kujunduspõhimõtet on järgitud ka III korruse vaheruumi, tehniliste- ja abiruumide kujunduses. Ehitustööde planeerimisel oli arutlusel ka koguduse poolne soov, paigaldada ühte torni küllastajate paremaks teenindamiseks lift, kuid lõplikult otsustati treppide kasuks.

4.5 Küte, ventilatsioon, vesivarustus ja kanalisatsioon

Kirikus säilib autonoomne katlatuum ja kütusehoiuruum. Kirikusaali kütmine praegu väljaehitatud põrandakanalite ja pinkide aluste sissepuhkeavade kaudu on kavas rekonstrueerida kasutades ära maksimaalselt juba väljaehitatud põhisüsteemi ja kütteseadmeid. Kiriku paekivist põrandaalused õhukanalid säilivad. Kiriku pinkidealused soojaõhu sissepuhkekanalid ehitatakse ümber ja varustatakse üle ühe pingirea nelja sissepuhkerestiga.

Kirikusaali eraldi ventilatsioonisüsteemi ei projekteerita. Ruumi ventileerimine toimub jumalateenistuste ja kontsertide vaheaegadel avatavate akende kaudu. Eraldi ventilatsioon on lahendatud katlaruumist, kütteruumist, WC-st ja koristusvahendite ruumist. Katla ja kütusehoiuruumist on ventilatsioon lahendatud olemasolevatesse akendesse paigaldatavate ventilatsioonirestide kaudu. WC-st ja koristusvahendite ruumist on ventilatsioon lahendatud seina rajatava kanali ja uste kohale paigaldatavate ventilatsioonirestide ja kohtventilaatorite abil.

Põhjapoolse torni esimese korruse trepialusesse on kavandatud WC ning lõunapoolsesse koristusvahendite ruum. WC on kavas kanaliseerida linna

kanalisatsioonitrassi isevoolsena. Samasse ruumi on ettenähtud ka veesisend ja veemöödusõlm.

Hoonesse rajatakse vastavalt tehnilistele tingimustele normidekohane uus elektrisüsteem. Elektrijuhtmestik paigaldatakse pinnapealselt redelitele ja karbikutesse vaatamata kiriku koguduse soovile paigaldada juhtmestik süvistatult.

Kirikusaalis kasutatakse kaasaegseid suunata vaid prožektorvalgusteid lisaks olemasolevatele ajaloolistele lae- ja seinalühtritele. Välisvalgustus lahendatakse kiriku nelja sissepääsu juures seintel ja eraldi ka kuue olemasoleva vitraažakna valgustamiseks väljast katuseservale paigaldatavate prožektorvalgustite abil. Kiriku tornide kõrvale süvistatult kallaksillutisse on ettenähtud paigaldada mõlema torni väliskülgedele kaks prožektorvalgustit.

5. KASUTATUD KIRJANDUS

1. Rapla kiriku tornikiivrite konstruktsioonide renoveerimistöde aruanne
OÜ H. Uuetalu, 2000 Muinsuskaitseinspeksiooni arhiiv nr. A-4629
2. Muinsuskaitse eritingimused Arhitektuuribüroo Restprojekt, 2006
Muinsuskaitseameti arhiiv A-6612
3. Rapla Maarja Magdaleena kirik, Arhitektuuribüroo Restprojekt, 2006
4. Paidla, A. Raplamaa / Siin- ja sealpool maanteed. Tln., 1991
5. Eesti arhitektuur III. Üldtoimetaja V. Raam. Tallinn, 1997
6. www.eestigiid.ee Rapla kirik
7. KUMm RTL 1999, 160, 2282, Kultuurimälestiseks tunnistamine
Kultuuriministri 22. novembri 1999. a määrus nr 24
8. www.eelk.ee/rapla EELK Rapla kogudus

6. LISAD (joonised)

1. Kellatornide kellade raamjoonis
2. Uus välisuks
3. Tagatrepp plaan, lõige, vaated
4. Kirikutorni lõige